УДК 330.4

Абрамова М.В.,
аспірант кафедри маркетингу,
управління та економіки підприємства,
Національна академія управління;
науковий співробітник,
Центральний науково-дослідний інститут Збройних Сил України

ВПЛИВ ЗМІН РІВНЯ ВОЄННО-ЕКОНОМІЧНОЇ СКЛАДОВОЇ НА ПОТЕНЦІЙНИЙ СТАН ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ ЗА УМОВ НЕВИЗНАЧЕНОСТІ

Анотація. Запропонований підхід дозволяє здійснити порівняння змін рівнів економічної безпеки за умов невизначеності з урахуванням впливу її воєнно-економічної складової на основі аналізу визначених сценаріїв розвитку.

Ключові слова: воєнно-економічна безпека, економічна безпека, експертний метод, кореляція, ризики, сценарії.

Постановка проблеми. Поняття «воєнно-економічна безпека» (ВЕБ) почало вживатися нещодавно. Проблеми цього виду безпеки ще потребують ретельних досліджень. Це викликано достатньо низьким рівнем проведення досліджень щодо проблем впливу воєнно-економічного фактору на процеси реформування, розвитку та можливого застосування оборонного сектору.

Геополітичні зміни, зміни форм та способів вирішення міжнародних проблем та конфліктів, перехід до вирішення військових протиріч між державами невоєнними засобами, зміцнення тенденцій силового вирішення конфліктів (особливо зі сторони Російської Федерації – РФ) обумовлює необхідність вирішення проблеми підвищення обороноздатності України, відштовхуючись від сучасних реалій розвитку економіки країни, тобто обґрунтовувати подальші шляхи і напрямки розвитку економічної складової з воєнно-економічної точки зору.

Воєнно-економічна безпека забезпечує виконання вимог воєнної безпеки. Але виконання цих вимог можливо лише за достатнього рівня економічної безпеки держави. В той же час виконання окремих вимог воєнно-економічної безпеки сприяє зміцненню економічної безпеки. Це обумовлено тим, що окремі шляхи напрямів різних видів безпеки мають подвійне (і навіть більше) призначення, що забезпечує тісні взаємозв'язки між ними. Так, підрив економічної безпеки веде до підриву економічного потенціалу, а звідси і воєнно-економічного потенціалу. Тому майже всі складові економічної безпеки мають і оборонне значення, а відтак, впливають на стан воєнно-економічної складової.

Особливо важливим є дослідження питання досягнення визначеного рівня економічної безпеки у майбутньому за умов невизначеності ситуації. Оскільки невизначеність є основною складовою ризику, вона може бути й його джерелом. Отже, для зменшення ризику необхідно мінімізувати невизначеність, намагаючись шляхом вчасного отримання необхідної інформації звести її до нуля, тобто перевести невизначеність у повну визначеність за рахунок отримання якісної, вичерпної та достовірної інформації у потрібний момент часу. Однак на практиці це, як правило, не вдається реалізувати. Тому при прийнятті рішень в умовах невизначеності необхідно охарактеризувати, формалізувати та оцінити ризики, джерелом яких є ця невизначеність.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Праці таких економістів, як Л.І. Абалкін [1], С.А. Богданов [2], В.В. Борисов [3], С.Ф. Вікулов [4], Д.В. Гордиенко [5], М.М. Єрмошенко [6], О.М. Олійник [7], В.Й. Ольшевський [8], А.В. Пискунов [9], Р.І. Сапіга [10], присвячені проблемам економіки та ВЕБ країни, стали методологічною основою для аналізу сучасного стану економіки, можливостей щодо задоволення воєнно-економічних потреб держави, в тому числі й потреб безпеки. За деякими підходами, що існують в Україні, ВЕБ вважають складовою економічної безпеки, яка безпосередньо пов'язана із забезпеченням обороноздатності держави [11–13].

Центр стратегічних оцінок та прогнозів РФ [14] також займався дослідженням питання виокремлення воєнно-економічної складової. Останнім часом Російською академією наук розглядаються проблеми щодо становлення ВЕБ як такої [15]. У «Стратегії національної безпеки Російської Федерації до 2020 року» (затвердженої Указом Президента РФ від 12 травня 2009 р. № 539) підкреслюється, що «стан національної безпеки РФ безпосередньо залежить від економічного потенціалу країни та ефективності функціонування системи забезпечення національної безпеки», тому запропоновано виділити воєнно-економічну складову впливу на економіку країни.

Співробітниками Національного інституту стратегічних досліджень (НІСД) [16] було запропоновано аналітичний апарат для оцінки стану економічної безпеки держави ExPro за умов неповноти інформації. Сутність розв'язання ExPro задач оцінки полягає в порівнянні поточних характеристик об'єкта з неявним, побудованим раніше еталоном або ідеальним по відношенню до цілі оцінки об'єктом. Те, що ExPro забезпечує отримання еталонної, а не порівняльної оцінки об'єктів, дає можливість багаторазового використання знань експертів під час розв'язання однотипних задач без необхідності повторного проведення експертизи.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Серед недоліків використання методу ExPro, запропонованого НІСД, є складність визначення нечіткої міри, наявність значної похибки при прогнозуванні даних, а метод парних порівнянь дає змогу отримати лише імовірнісні міри, або міри можливості, котрі, як показує практика, можна адекватно використовувати тільки в достатньо добре структурованих, узгоджених задачах малої розмірності; важливою вадою цього методу є також відсутність дослідження впливу змін складових елементів економічної безпеки на її майбутній стан.

Мета статті полягає в оцінюванні впливу воєнно-економічної складової на зміну рівнів економічної безпеки за допомогою сценарного аналізу з урахуванням умов невизначеності.

Виклад основного матеріалу дослідження. Підхід, запропонований автором, надає змогу не тільки оцінити силу зв'язку між двома ознаками, а й встановити вид цього зв'язку у вигляді рівняння (рівняння регресії), що описує залежність між середнім значенням однієї ознаки (залежної, поведінку якої вивчають) та значеннями певної сукупності ознак (незалежних, вплив яких на залежну ознаку намагаються оцінити). Визначення залежності у вигляді рівняння дає змогу не тільки пояснити поведінку залежної ознаки, а й прогнозувати її значення за різних змін значень залежних ознак. Так як, на думку автора, найбільш повний перелік параметрів складових елементів ЕБ для визначення її рівня був використаний НІСД, тому саме ці розрахунки за 2006–2014 рр. були взяті за порівняльну базу, а для прогнозування можливого рівня ЕБ на кінець 2015 – початок 2016 рр. запропоновано використовувати регресійний аналіз. Логічна побудова використання підходу визначення величини впливу змін рівня ВЕБ на потенційний стан ЕБ України, за умов невизначеності, наведена на рис. 1.

Так як в нашому випадку рівень ВЕБ та ЕБ розраховувався за різними принципами, для подальшого дослідження впливу зміни його величини на наступну зміну загального стану ЕБ на 2015–2016 рр., доцільно математичними методами підтвердити їх залежність один від одного (а саме тісніть їх зв'язку) [17].

Таблиця 1

Результати перевірки тісноти зв'язку між зміною рівнів ВЕБ *(X)* та ЕБ *(Y)* (розраховано автором)

Коефіцієнти	r_{pirs}	r_{spir}	r_{feh}	r_{ken}
Математичний результат	0,694	0,644	0,56	0,52
Оцінка	Зв'язок між ознакою Y фактором X помітний і прямий	Зв'язок між ознакою і фактором X помірний і прямий	Значення коефіцієнта свідчить про те, що можна припускати наявність прямого зв'язку	Ранговий кореляційний зв'язок між оцінками за двома тестами – значний

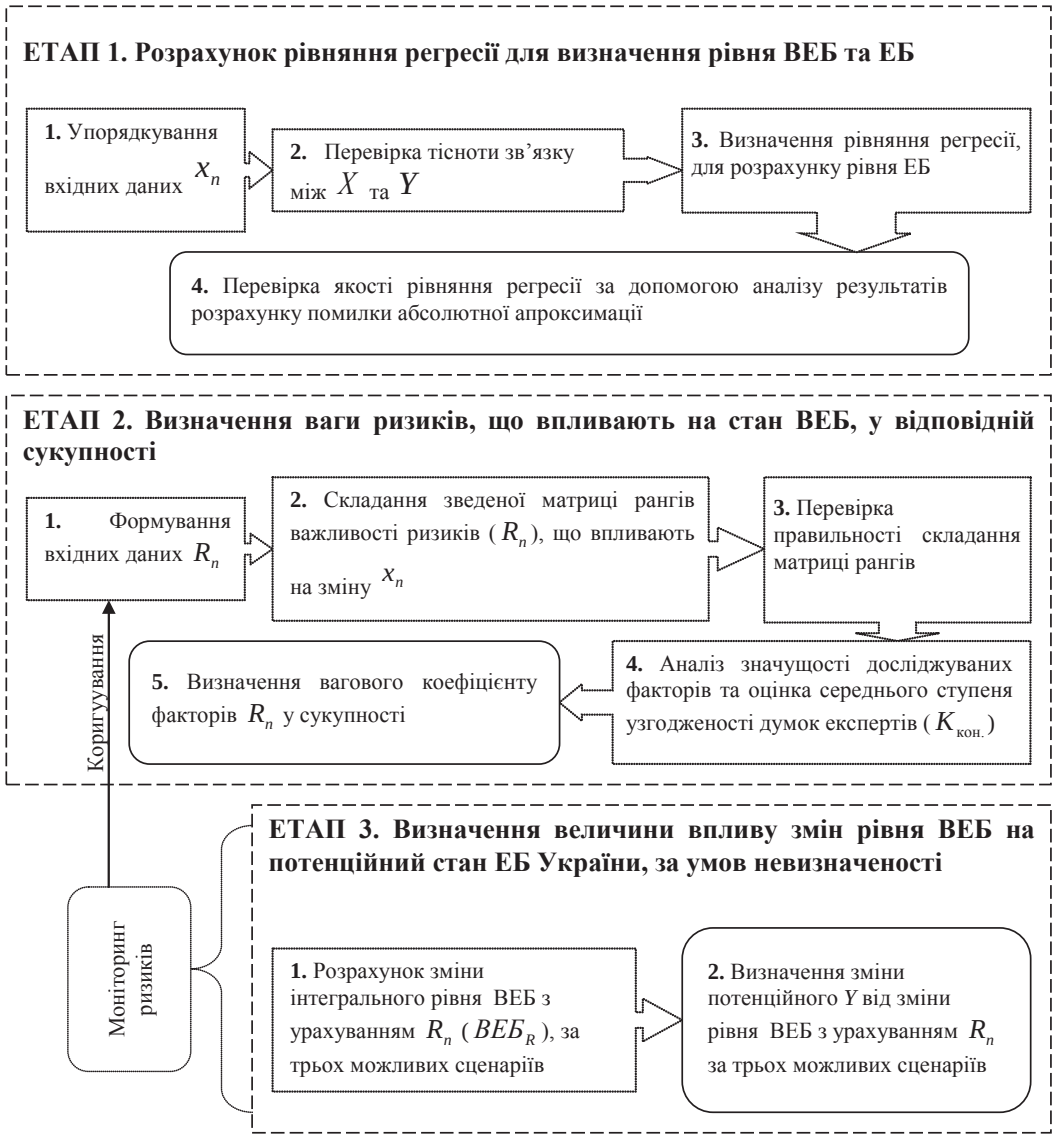

Рис. 1. Схематичне зображення підходу до визначення величини впливу змін рівня ВЕБ на потенційний стан ЕБ, за умов невизначеності (за поглядами автора)

Для цього були розраховані наступні коефіцієнти: кореляції Пірсона (r_{pirs}); Спірмена (r_{spir}); Фехнера (r_{feh}) та Кендела (r_{ken}) (табл. 1).

Якщо встановлено кореляцію між двома ознаками, то це не означає, що визначено причинний зв'язок між ними, а лише те, що одна з ознак частково спричинила зміну іншої чи обидві ознаки і є наслідком деяких спільних для них причин.

Зауважимо, що кількісна оцінка кореляційних зв'язків не може замінити спеціальних знань, але може допомогти дослідникові відкинути несуттєві зв'язки, чіткіше окреслити напрям пошуків, порівняти вплив різних факторів тощо.

Так як для подальшого аналізу потенційного впливу зміни воєнно-економічної складової на стан економічної безпеки за умов невизначеності доцільно знати межі варіації її рівня на 2015–2016 рр., тоді визначимо емпіричне рівняння парної регресії.

Таблиця 2

Ієрархія ризиків відповідно до їх ваги у сукупності (розраховано автором)

Фактори	Опис	Сума рангів
x_9	домінування видобувних і базових галузей з низьким ступенем переробки сировини	15
x_6	монополізація економіки, низький рівень конкуренції	48
x_8	високий рівень енергомісткості виробництва	55,5
x_{15}	відсутність проведення робіт щодо психологічної адаптації новобранців, військовослужбовців, звільнених в запас	56
x_7	низький рівень видобутку нафти, газу, вугілля для забезпечення власних оборонних потреб	63,5
x_5	широкомасштабне і безсистемне проведення конверсії воєнно-промислового комплексу	72
x_{23}	нерозвиненість сучасної фінансової, організаційної та інформаційної інфраструктури підтримки конкурентоспроможності українського експорту	75,5
x_{20}	недосконаліть державного управління приватизаційними процесами, зловживання у цій сфері	87
x_{13}	недостатня розвіданість власної мінерально-сировинної бази, особливо тих її компонентів, які Україна змушена імпортувати	88
x_4	незадовільна орієнтація на виробництво продукції кінцевого споживання	92
x_1	високий рівень матеріаломісткості виробництва	96,5
x_{11}	низький рівень замкнених циклів виробництва стратегічно важливої продукції, зокрема, військової техніки та озброєння	106,5
x_{22}	відсутність експортно-імпортної збалансованості	122
x_{16}	зменшення кількості НДДКР та НДР	131
x_{12}	застарілі технології	162
x_{28}	розбіжність цілей іноземного капіталу з інтересами економічного розвитку України	166,5
x_{14}	низький рівень забезпечення військовослужбовців власним житлом	179
x_{21}	недосконаліть національного законодавства, пов'язаного з регулюванням воєнно-економічних процесів	187,5
x_{25}	нерегульований приплив в Україну іноземного капіталу та надання йому переваги порівняно з вітчизняним	189,5
x_3	деформована структура виробництва (відсутність науково обґрунтованої структурної перебудови економіки)	192,5
x_{10}	застарілі технології виробництва	200
x_{24}	витіснення України з частини зовнішніх ринків збуту продукції	212
x_{17}	«консервування» здобутків науково-дослідної діяльності на заключному етапі їх проектування	228,5
x_{30}	некерований відтік за кордон інтелектуальних і трудових ресурсів	247,5
x_{18}	неефективність державного регулювання та керованості соціально-економічними процесами	257,5
x_{19}	непослідовність і безсистемність у здійсненні воєнно-економічних реформ, відсутність власної моделі реформ та їхнього ідеологічного забезпечення	264
x_2	високий рівень зношеності основних фондів	265
x_{33}	транскордонна злочинність, що включає контрабандну та іншу протизаконну діяльність в масштабах, загрозливих безпеці України	269,5
x_{34}	застосування сучасних інформаційно-мережевих технологій проти України та її союзників	285
x_{29}	недосконала система збереження державної таємниці та захисту інформації воєнно-економічного характеру	295,5
x_{27}	зростання зовнішньої заборгованості, нераціональне використання іноземних кредитів	303,5
x_{26}	залежність процесу реформування воєнно-економічної складової України від надання іноземних кредитів та іншої іноземної допомоги	313,5
x_{35}	діяльність на території України міжнародних терористичних організацій	313,5
x_{32}	діяльність прямо або побічно підтримуваних з-за кордону підривних сепаратистських, націоналістичних або релігійних екстремістських угрупувань, направлена на підрив конституційного ладу України, створення загрози територіальній цілісності України та безпеці її громадян	323
x_{31}	створення, оснащення і підготовка на території інших держав збройних формувань і груп з метою їх передислокації на території України або її союзників	336,5

Для оцінки параметрів α і β – використовують метод найменших квадратів [9], що надає найкращі (заможні, ефективні і незміщені) оцінки параметрів рівняння регресії.

Так як метою дослідження є визначення величини зміни впливу ВЕБ на стан ЕБ на кінець 2015 – початок 2016 рр. за умов невизначеності майбутньої ситуації, було запропоновано враховувати вплив величин ризиків на прогнозний стан ВЕБ.

Для визначення величини впливу можливих ризиків на рівень ВЕБ був використаний метод експертного опитування, що є одним з основних класів методів науково-технічного прогнозування, який ґрунтується на припущенні, що на основі думок експертів можна побудувати адекватну модель майбутнього розвитку об'єкта прогнозування.

Результати його розрахунків свідчать, що отримані результати експертного опитування можуть використовуватись у дослідженні.

Після ряду перетворень отримали наступну ієрархію ризиків (табл. 2).

Тобто результати експертного опитування свідчать про найбільшу імовірність виникнення ризиків у сфері транскордонних справ, а саме x_{31}, x_{32}, x_{35} та найменшу у межах внутрішніх ризиків можливого впливу на стан ВЕБ (x_6, x_8, x_9).

Таблиця 3

Рівні ВЕБ та ЕБ на 2015 р. відповідно до можливих сценаріїв розвитку з урахуванням умов невизначеності (розраховано автором)

-	Сценарії/ Вага	Песимістичний (0,17)		Мінімальний (0,308)		Оптимістичний (0,4)	
№ за п.	(λ)	ВЕБ	ЕБ	ВЕБ	ЕБ	ВЕБ	ЕБ
1	0,0417	0,1283	0,31917	0,2663	0,32904	0,3583	0,33562
2	0,015	0,155	0,32108	0,293	0,33095	0,385	0,33753
3	0,0273	0,1427	0,3202	0,2807	0,33007	0,3727	0,33665
4	0,0423	0,1277	0,31913	0,2657	0,329	0,3577	0,33558
5	0,0448	0,1252	0,31895	0,2632	0,32882	0,3552	0,3354
6	0,049	0,121	0,31865	0,259	0,32852	0,351	0,3351
7	0,0459	0,1241	0,31887	0,2621	0,32874	0,3541	0,33532
8	0,0477	0,1223	0,31874	0,2603	0,32861	0,3523	0,33519
9	0,0534	0,1166	0,31834	0,2546	0,3282	0,3466	0,33478
10	0,0256	0,1444	0,32032	0,2824	0,33019	0,3744	0,33677
11	0,0395	0,1305	0,31933	0,2685	0,3292	0,3605	0,33578
12	0,0311	0,1389	0,31993	0,2769	0,3298	0,3689	0,33638
13	0,0431	0,1269	0,31907	0,2649	0,32894	0,3569	0,33552
14	0,0284	0,1416	0,32012	0,2796	0,32999	0,3716	0,33657
15	0,0475	0,1225	0,31876	0,2605	0,32863	0,3525	0,3352
16	0,0353	0,1347	0,31963	0,2727	0,3295	0,3647	0,33608
17	0,0212	0,1488	0,32064	0,2868	0,33051	0,3788	0,33708
18	0,0173	0,1527	0,32092	0,2907	0,33079	0,3827	0,33736
19	0,0154	0,1546	0,32105	0,2926	0,33092	0,3846	0,3375
20	0,042	0,128	0,31915	0,266	0,32902	0,358	0,3356
21	0,0276	0,1424	0,32018	0,2804	0,33005	0,3724	0,33663
22	0,0372	0,1328	0,3195	0,2708	0,32936	0,3628	0,33594
23	0,0449	0,1251	0,31894	0,2631	0,32881	0,3551	0,33539
24	0,0237	0,1463	0,32046	0,2843	0,33033	0,3763	0,33691
25	0,0269	0,1431	0,32023	0,2811	0,3301	0,3731	0,33668
26	0,00866	0,16134	0,32154	0,29934	0,3314	0,39134	0,33798
27	0,0103	0,1597	0,32142	0,2977	0,33129	0,3897	0,33786
28	0,0305	0,1395	0,31997	0,2775	0,32984	0,3695	0,33642
29	0,0115	0,1585	0,32133	0,2965	0,3312	0,3885	0,33778
30	0,0186	0,1514	0,32083	0,2894	0,33069	0,3814	0,33727
31	0,00417	0,16583	0,32186	0,30383	0,33172	0,39583	0,3383
32	0,00641	0,16359	0,3217	0,30159	0,33156	0,39359	0,33814
33	0,0144	0,1556	0,32113	0,2936	0,33099	0,3856	0,33757
34	0,0128	0,1572	0,32124	0,2952	0,33111	0,3872	0,33768
35	0,00866	0,16134	0,32154	0,29934	0,3314	0,39134	0,33798
Інтегральна величина на 2015 р. з урахуванням ризиків	0,14143	0,32011	0,27943	0,32998	0,37143	0,33656	
Зміна рівня ЕБ порівняно до 2014 р.	-	-2,996 %	-	-0,006 %	-	1,987 %	

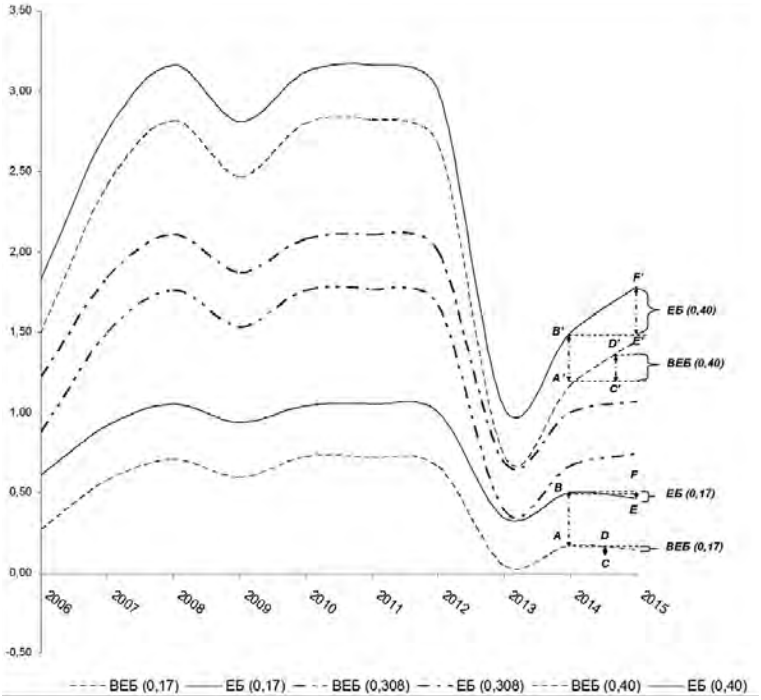

Рис. 2. Результати розрахунків автора щодо змін рівнів воєнно-економічної складової на потенційний стан економічної безпеки України за умов невизначеності на кінець 2015 – початок 2016 р. (за трьох можливих сценаріїв розвитку)

Так як метою роботи є дослідження впливу ВЕБ на зміну рівня ЕБ саме за умов невизначеності, запропоновано розглядати її зміну за можливих трьох сценаріїв розвитку ситуації.

У табл. 3 наведено перелік величини внеску кожного досліджуваного фактора на можливу зміну рівня ВЕБ (вплив ризиків за порядковими номерами 6, 8, 9 є найменшим на зміну рівня ВЕБ, а таких як 31, 32, 35 – найбільшим).

Для визначення впливу зміни рівня ВЕБ на стан ЕБ у майбутньому з урахуванням ризиків було запропоновано розглядати її зміну з трьох позицій (сценаріїв).

Перший – песимістичний (рівень ВЕБ на кінець 2015 – початок 2016 р. залишається на рівні 2014 р., натомість проявляється вплив поточних ризиків, тоді рівень ЕБ на відповідний період зменшується на 2,966%); другий – мінімальний (рівень ВЕБ зростає до 0,308, тоді рівень ЕБ залишається майже незмінним) та оптимістичний – збільшення рівня ВЕБ до 0,4 призводить до підвищення ЕБ на 1,987% порівняно з 2014 р. (результати розрахунків наведено у табл. 3).

Графічне представлення результатів за можливих сценаріїв відображено на рис. 2.

За незмінного рівня ВЕБ на 2015 р. (відрізок *CD*) величина ЕБ, за рахунок впливу величини ризиків, зменшиться на величину *EF*, натомість при підвищенні рівня ВЕБ на величину *C'D'* стан ЕБ покращиться на *E'F'*.

Тобто, відповідно до отриманих результатів, збільшення величини ВЕБ з урахуванням ваги виникнення можливих ризиків прямо впливає на підвищення рівня ЕБ України – чим більший рівень ВЕБ (*CD* та *C'D'*), тим швидше піднімається рівень ЕБ (*EF* та *E'F'*).

Висновки. Під час використання підходу була визначена величина впливу можливих ризиків на рівень ВЕБ завдяки використанню методу експертного опитування. Саме застосування цього методу на стадії визначення величини ризиків, що передують загрозам, дозволило побудувати більш детальну модель майбутнього розвитку об'єкта прогнозування.

Дістали ієрархічного упорядкування ризики відповідно до їх ваги у сукупності, що дозволило визначити напрямки з найбільшою можливістю виникнення майбутніх загроз. (В нашому випадку це напрямок створення, оснащення і підготовки на території інших держав збройних формувань і груп з метою їх передислокації на території України або її союзників та діяльність прямо або побічно підтримуваних з-за кордону підривних сепаратистських, націоналістичних або релігійних екстремістських угрупувань, направлена на підрив конституційного ладу України, створення загрози територіальній цілісності України та безпеці її громадян.)

Проведено розрахунковий експеримент на базі розробленого підходу визначення величини впливу змін рівня ВЕБ на потенційний стан ЕБ на кінець 2015 – початок 2016 р. за умов невизначеності, що дозволило визначити наступну залежність: чим вищий рівень ВЕБ, тим швидше розвивається економіка та підвищується рівень ЕБ, натомість збереження ВЕБ на рівні попереднього року не стримує падіння рівня ЕБ.

Серед пропозицій щодо подальшого дослідження у даній сфері є розроблення рекомендацій щодо використання результатів оцінювання впливу воєнно-економічної складової на стан економічної безпеки України для підвищення її рівня за умов невизначеності, використання яких, на думку автора, дозволить як більш детально визначати рівень ЕБ, так і здійснювати точніші її прогнози для розробки відповідних документів довго- та середньострокового планування.

Література:

1. Абалкин Л.А. Экономическая безопасность России: угрозы и их отражения / Л.А. Абалкин // Вопросы экономики. – 1994. – № 12. – С. 4–13.
2. Богданов С.А. Военно-экономическая составляющая безопасности страны отражения / С.А. Богданов // Вестник Академии военных наук. – 2009. – № 1. – С. 56–63.
3. Борисов В.В. Военно-экономические аспекты национальной безопасности / В.В. Борисов. – М.: РИО, 1996. – 250 с.
4. Викулов С.Ф. Экономика военного строительства: эволюция взглядов на проблемы, методы, решения / С.Ф. Викулов. – М.: Граница, 2013. – 454 с.
5. Гордиенко Д.В. Военно-экономическая безопасность государства: [монография] / Д.В. Гордиенко, А.С. Хохлов. – М.: Военная академия Генерального штаба ВС РФ. – 2008. – 288 с.
6. Єрмошенко М.М. Фінансова складова економічної безпеки: держава і підприємництво: [монографія] / М.М. Єрмошенко, К.С. Горячева. – К.: НАУ. – 2010. – 356 с.
7. Олійник О.М. Воєнно-економічна безпека України в епоху локальних збройних конфліктів / О.М. Олійник // Воєнна історія. – 2003. – № 2. – С. 4–15.
8. Ольшевський В.Й. Воєнно-економічна безпека: теорія і практика / В.Й. Ольшевський // Наука і оборона. – 1999. – № 3. – С. 32–39.
9. Пискунов А. В. Военно-экономическая безопасность России на современном этапе / А.В. Пискунов // Военная мысль. – 1995. – № 2. – С. 68–71.

10. Сапіга Р.І. Воєнно-економічна безпека в контексті логістичного забезпечення / Р.І. Сапіга // Вісник Хмельницького нац. у-ту. – Хмельницький, 2011. – Т. 4. – С. 134 –138.
11. Шлемко В.Т. Економічна безпека України: сутність і напрямки забезпечення: [монографія] / В.Т. Шлемко, І.Ф. Бінько. – К.: НІСД, 1997. – 144 с.
12. Основы экономической безопасности: государство, регион, предприятие, личность / Под ред. Е.А. Олейникова. – М.: Интел-синтез, 1997. – 288 с.
13. Мунтіян В.І. Економічна безпека України: [монографія] / В.І. Мунтіян. – К.: КВІЦ, 1999. – 464 с.
14. Російська Федерація. Военно-экономическая безопасность государства: [аналитический доклад] / Центр стратегических оценок и прогнозов [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.csef.ru/index.php/ru/o-tsentre/sfgsdfg.pdf.
15. Богданов С.А. Военно-экономическая составляющая безопасности страны [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.naukaxxi.ru/materials/73/.
16. Україна. Національний інститут стратегічних досліджень. Економічна безпека України: сутність і напрямки забезпечення [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.niss.gov.ua/book/rozdil/dod2.htm
17. Кушнір Н.Б. Статистика / Н.Б. Кушнір, Т.В. Кузнєцова, Ю.В. Красовська [та ін.]. – К.: Центр учбової літератури, 2009. – 208 с.

Абрамова М.В. Влияние изменения уровня военно-экономической составляющей на потенциальное состояние экономической безопасности Украины в условиях неопределенности

Аннотация. Предложенный подход позволяет осуществить сравнение изменений уровней экономической безопасности в условиях неопределенности с учетом влияния ее военно-экономической составляющей на основе анализа определенных сценариев развития.

Ключевые слова: военно-экономическая безопасность, экономическая безопасность, экспертный метод, корреляция, риски, сценарии.

Abramova M.V. Military-economic effect of changes which influencing on a potential economic security status of Ukraine component under conditions of uncertainty

Summary. The proposed approach allows comprising changes of economic security levels in conditions of uncertainty with the military-economic component influence analysis which based on defined scenarios.

Keywords: military-economic security, economic security, expert method, correlation, risks, scenarios.